

**Αναγκαία η συνεργασία
όλων των φορέων
για τη διάσωση των ντόπιων
ποικιλιών**

ΥΓΙΕΣ ΦΥΤΙΚΟ ΓΕΝΕΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ:

Θεμέλιο στην Ανάπτυξη Δενδρωδών Καλλιεργειών

Γράφει ο Σωτήρης Σαλής, Φυτωριούχος

Το πολλαπλασιαστικό υλικό διαδραματίζει το σπουδαιότερο ρόλο στην εγκατάσταση μιας δενδρώδους καλλιέργειας. Γι' αυτό η επιλογή του πρέπει να γίνεται με βάση συγκεκριμένες προδιαγραφές, αλλά και με τα πλέον αυστηρά κριτήρια. Ως φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό εννοούμε όλα τα τμήματα του φυτού που μπορούν να αξιοποιηθούν από τον καλλιεργητή, ώστε να προκύψει ή να δημιουργηθεί μια νέα φυτεία.

Ο πολλαπλασιασμός των φυτών διακρίνεται σε δύο βασικές κατηγορίες: τον εγγενή και τον αγενή πολλαπλασιασμό.

Ο εγγενής τρόπος πολλαπλασιασμού αφορά τη χρήση του σπόρου. Θεωρείται μέθοδος καρπυλού κόστους, με αρκετά πλεονεκτήματα, όπως είναι η ευκολία στη χρήση από τους αγρότες και η μικρή δυνατότητα μετάδοσης των ασθενειών. Όμως, έχει σαν μειονέκτημα την αδυναμία ποτής αναπαραγωγής των επιθυμητών χαρακτηριστικών από το μητρικό φυτό στα επόμενα. Γι' αυτό όταν έχουμε αναπαραγωγή με σπόρο παρατηρείται αστάθεια στις αποδόσεις των δενδρωδών καλλιέργειών.

Έτσι λοιπόν, φτάνουμε στον αγενή πολλαπλασιασμό, όπου χρησιμοποιούμε διάφορα μέρη του φυτού που έχουν ικανότητα ριζοβολίας. Όταν πολλαπλασιάζουμε φυτά με ροσκέματα (ή με εμβόλια), καταφέρνουμε να έχουμε σταθερότητα στην κληρονομικότητα των οργανισμών, στην επόμενη γενιά. Αυτό είναι πολύ σημαντικό σε παραγωγικές φυτείες όπου το ζητούμενο είναι η ομοιομορφία σε ποιότητα και απόδοση.

Στον αγενή πολλαπλασιασμό, χρησιμοποιούνται διάφορα μέρη του φυτού που έχουν ικανότητα ριζοβολίας. Όταν πολλαπλασιάζονται φυτά με ροσκέματα (ή με εμβόλια), επιτυγχάνεται σταθερότητα στην κληρονομικότητα των οργανισμών στην επόμενη γενιά. Αυτό είναι πολύ σημαντικό σε παραγωγικές φυτείες όπου το ζητούμενο είναι η ομοιομορφία σε ποιότητα και απόδοση.

Ποιοτικές προδιαγραφές

Η επιλογή του κατάλληλου πολλαπλασιαστικού υλικού είναι η βάση πάνω στην οποία θα στηριχθεί η πορεία της γεωργικής εκμετάλλευσης. Σε συνδυασμό με την προσαρμοστικότητα

των φυτών στις τυπικές εδαφοκλιματικές συνθήκες, καθώς και με προσοχή στη σχετική τους αντοχή σε οικονομικά σημαντικούς και δυσχερώς αντιμετωπίσιμους εκθροούς ή ασθένειες, πρέπει να λάβουμε υπόψη τα εξής:

- 1) Την Άδεια λειτουργίας φυτωριακής επιχείρησης
- 2) Τη Φυτοϋγειονομική κατάσταση του πολλαπλασιαστικού υλικού
- 3) Την Άξιοπιστία του φυτωρίου
- 4) Την Ταχύτητα εξυπηρέτησης
- 5) Το Κόστος των δενδρυλλίων
- 6) Την Παρουσία του φυτωρίου σε βάθος χρόνου.

Λόγω της μεγάλης σημασίας του υλικού αυτού για τη γεωργική παραγωγή, οι ποιοτικές του προδιαγραφές (ποικιλιακή ταυτότητα, φυτοϋγειονομική κατάσταση, βλαστικότητα, καθαρότητα, κ.λπ.) θα πρέπει να ελέγχονται τόσο κατά τη διάρκεια της παραγωγής όσο και κατά τη διάρκεια της εμπορίας του. Οι ελάχιστες κοινοτικές προδιαγραφές που πρέπει να έχει το διακινούμενο στο εμπόριο πολλαπλασιαστικό υλικό κάθε καλλιεργούμενου φυτικού είδους έχουν θεσπιστεί με κοινοτική νομοθεσία, η οποία έχει μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο με υπουργικές αποφάσεις. Έτσι, λοιπόν, το πολλαπλασιαστικό υλικό που παράγεται και εμπορεύεται από τις διάφορες επιχειρήσεις ελέγχεται κατά την παραγωγή και την εμπορία του από τις

αρμόδιες περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης.

Γενικά, η κοινοτική και εθνική νομοθεσία περιλαμβάνει πλήθος διατάξεων που ορίζουν τους κανόνες και τις διαδικασίες που πρέπει να πληρούνται για τη σωστή κρίση του πολλαπλασιαστικού υλικού. Έτσι, με την τήρηση των απαραίτητων κανόνων περιορίζονται οι κίνδυνοι μετάδοσης σοβαρών ασθενειών που μπορεί να καταστρέψουν την καλλιέργεια και κυρίως διασφαλίζεται η καλή και σωστή εγκατάσταση των φυτών, καθώς και η τελική ανάπτυξη και παραγωγικότητά τους.

Τέλος, το πολλαπλασιαστικό υλικό θα είναι υγρές και ελεγμένο από προσβολές, έντομα ή παθογόνα και η γεωργική εκμετάλλευση θα παίρνει από τους φυτωριόχους-προμηθευτές βεβαίωση για την ποιότητα της κάθε ποικιλίας και βεβαίωση φυτοϋγεινίας. Το λεγόμενο δηλαδή «φυτοϋγειονομικό διαβατήριο». Αυτός είναι ο γενικός κανόνας της λειτουργίας και του νομικού καθεστώτος που ακολουθούν στην Ελλάδα οι φυτωριακές επιχειρήσεις και οι αρμόδιες ελεγκτικές υπηρεσίες.

Κανόνες και αρχές

Όμως, τι σημαίνει στην πραγματικότητα η έκδοση ή η ύπαρξη του φυτοϋγειονομικού διαβατηρίου; Χωρίς αυτό

απαγορεύεται αυστηρά η διακίνηση οποιουδήποτε φυτικού είδους. Σε όλο δε το προαναφερόμενο καθεστώς λείπει το πιο σημαντικό κομμάτι, δηλαδή η ύπαρξη κανόνων και αρχών που πρέπει να στηρίζεται η όλη διαδικασία και να απαντά στα παρακάτω ερωτήματα:

- Πώς θα υπάρξει ποιότητα στην ποικιλία;
- Από πού θα πάρουμε τα αρχικά εμβόλια;
- Που θα βρεθούν καθαρά φυτά για να πάρουμε εμβόλια;
- Ποιος βεβαιώνει ότι είναι απαλλαγμένα από ασθένειες και ιούς;
- Πόσες παραλλαγές υπάρχουν ανά ποικιλία και ποιον κλώνο τελικά επιλέγουμε να δώσουμε στον καλλιεργητή;
- Τι υποκειμένα χρησιμοποιήσαμε;
- Σε ποιο τύπο εδάφους απευθύνεται το συγκεκριμένο φυτό, αφού το έδαφος αλλάζει ακόμα και σε πολύ κοντινό διάστημα;
- Που θα βρεθούν νέες ποικιλίες που παρατείνουν την εμπορική περίοδο, αφού κάθε ποικιλία για να διακινείται πρέπει να είναι γραμμένη στον Εθνικό Κατάλογο Ποικιλιών ή της Ε.Ε.;

Εδώ, λοιπόν, αναδεικνύεται η αναγκαιότητα ύπαρξης μητρικού υλικού. Δεν μπορούμε να μιλάμε για ανάπτυξη

Βασικό πολλαπλασιαστικό υλικό εμβολιοληψίας σε Εντομοστεγή Κλωβό

της δεντροκαλλιέργειας χωρίς να έχουμε δώσει λύσεις στα παραπάνω ερωτήματα.

Τι όμως υπάρχει στην πραγματικότητα;

Παρά τις συνεχείς εκκλήσεις των οργανώσεων των φυτωριούχων, καθώς και των επιστημόνων με επιστολές, ήδη από το 2000, το Ελληνικό Δημόσιο παρέλειψε προκλαπτικά να θεσπίζει τα αναγκαία μέτρα προσαρμογής για τη δημιουργία εγκώριου γενετικού και πολλαπλασιαστικού υλικού.

Αν υπήρχε μια τέτοια διαδικασία, που θα προέβλεπε τη δημιουργία κατάλληλων μητρικών φυτειών από τους δεντροκομικούς σταθμούς ή τα ινστιτούτα, θα μπορούσε να λυθεί αυτό το τεράστιο πρόβλημα.

Τι σημαίνει μητρική φυτεία; Είναι ο κώρος όπου διατrophούνται ποικιλίες φυτών, τις οποίες οι αρμόδιοι έχουν καταγράψει και μελετήσει ως προς μορφολογικά τους χαρακτηριστικά, αφού προηγουμένως έχουν ελεγχθεί

εργαστηριακά για την καθαρότητά τους από διάφορα παθογόνα.

Καθαρές και απαλλαγμένες από ασθένειες διατrophούνται σε ειδική εντομοστεγή κάλυψη σε αδρανή υλικά χωρίς επαφή με το χώμα, όπου γίνεται ταυτοποίηση με γενετικούς κώδικες, έτσι ώστε να καθοριστούν οι διαφορές των κλώνων ανά ποικιλία. Αυτό αποτελεί το προ-βασικό υλικό. Όλο αυτό λοιπόν το σύστημα είναι βέβαιο ότι δεν είναι δυνατόν να το αναπτύξει ή να το ελέγξει ή να το διαχειριστεί κάποιος χωρίς ειδικές γνώσεις. Ακόμα και στην περίπτωση ιδιωτών, η δραστηριότητά του πρέπει να υποστηρίζεται απαραίτητα από την ύπαρξη κρατικών φορέων ποσοποίησης και ταυτοποίησης των ποικιλιών, πράγμα που δεν υφίσταται στην Ελλάδα. Έτσι, δεν μπορεί έως σήμερα να διατεθεί τέτοιο υλικό στους φυτωριούχους, ώστε να δημιουργηθούν μητρικές φυτείες εμβολιοληψίας. Αποτέλεσμα η μη έκδοση φυτογυγιονομικού διαβατηρίου, αφού από το 2006 εφαρμόζονται οι κοινοτικές οδηγίες.

Έτσι, το παραγόμενο υλικό δε μπορεί να συνοδεύεται από υγειονομικό διαβατήριο και δεν τηρεί τις προδιαγραφές οι οποίες επιβάλλονται.

Το τεράστιο έλλειμμα γενετικού και πολλαπλασιαστικού υλικού σήμερα δε μπορεί να αντιμετωπιστεί αλλιώς, παρά μόνο με προμήθεια από το εξωτερικό. Αυτό σημαίνει σημαντικό κόστος αφενός και αφετέρου σημαίνει εξάρτηση από ολιγοπωλιακό καθεστώς προμήθειας του υλικού αυτού.

Η προμήθεια μητρικού υλικού από το εξωτερικό επιλέχθηκε και από το κράτος προκειμένου να επιταχύνει την εγκατάσταση μητρικού προ-βασικού και βασικού υλικού, αφού πλέον το θέμα έχει φτάσει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Όμως, από το εξωτερικό θα προμηθευτούμε τις ποικιλίες της παγκόσμιας διακίνησης ή τις ποικιλίες που οι κώρες έχουν ήδη τέτοιο σύστημα ποσοποίησης και θέλουν να προωθήσουν. Τις γηγενείς, τις ντόπιες ελληνικές ποικιλίες δεν τις έχουν. Και ενώ υπάρχει προτίμηση των Ελλήνων παραγωγών στις ντόπιες ποικιλίες που

τις ξέρουν καλά και γνωρίζουν ότι είναι εγκλιματισμένες στα διάφορα μικροκλίματα της πατρίδας μας (και οι οποίες είναι ισόξιες και ίσως καλύτερες από ποικιλίες άλλων χωρών), επειδή δεν υπάρχει μητρικό υλικό να δοθεί για πολλαπλασιασμό, όπως ορίζει η νομοθεσία, στην ουσία απαγορεύεται η παραγωγή και η διακίνηση τους.

Αδήριτη ανάγκη η διάσωση και διάδοση των Γηγενών Ποικιλιών

Τα ερευνητικά ιδρύματα και τα Πανεπιστήμια της χώρας μας πρέπει να αναλάβουν άμεσα την ευθύνη της συγκέντρωσης των ελληνικών ποικιλιών και του φυτικού γενετικού υλικού. Να δημιουργηθεί η κατάλληλη υποδομή για να παραχθεί το προβάσιμο, το βασικό και το μοιτοποιημένο υλικό που τελικά θα χρησιμοποιηθεί σαν μητρικό υλικό. Επίσης, θα πρέπει επιτέλους να υπάρξει αρμονική συνεργασία Υπ. Α.Α.Τ., των επιστημόνων και των φυτωριούχων. Έτσι, θα παράγονται δενδρύλλια ελεγχόμενα και με αριθμημένα πάνω τους ατομικά καρτελάκια (ταυτότητα), ώστε να υπάρχει πλήρης έλεγχος σε όλα τα στάδια. Χωρίς αυτό, σύντομα θα οδηγηθούμε στο περιθώριο. Οι φυτωριούχοι δεν θα έχουν δικαίωμα παραγωγής και οι καλλιεργητές θα πρέπει να αναζητήσουν δενδρύλλια από το εξωτερικό. Αυτό δεν είναι υπερβολή αν σκεφτείτε τι έγινε με την περίπτωση της ποικιλίας «Κορωνέικα». Συγκεκριμένα, η προσπάθεια να εκμεταλλευτούν μεγάλα φυτώρια του εξωτερικού τις Ελληνικές ποικιλίες με σκοπό την προώθησή τους στην ελληνική αγορά - και όχι μόνο - κατέληξε ως εξής: η ναυαρχίδα της ελληνικής ελαιοκομίας, η ποικιλία Κορωνέικα, ανήκει πλέον στους Ισπανούς με την κωδική ονομασία «i38». Αυτό μας οδηγεί στο περιθώριο αφού, βάσει νόμου, αυτός που θα κατοχυρώσει και θα πατεντάρει ένα κλώνο από μια ποικιλία έχει και δικαιωματικά την παραγωγή και διακίνηση

του. Αυτό έγινε και στη συγκεκριμένη περίπτωση. Και, αντί να υπάρξει αντίδραση από το ελληνικό υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, το ίδιο το υπουργείο επιτρέπει την εισαγωγή 420.000 ελαιόδενδρων για πιλοτικό πρόγραμμα υπέρπυκνης φύτευσης στην Ελλάδα. Δηλαδή, όχι μόνο δεν ανυδρούν, αλλά νομιμοποιούν έτσι την ύπαρξη της «οικειοποιήμενης» με αυτό τον τρόπο ποικιλίας. Ποιος ξέρει τι θα γίνει με τις άλλες ποικιλίες; Αν λοιπόν η κάθε ποικιλία ήταν κατοχυρωμένη καθώς και όλων των κλώνων της, αυτό δε θα μπορούσε να συμβεί.

Αυτός τελικά που θα επβαρυνθεί θα είναι πρώτα ο παραγωγός, ο οποίος αναζητώντας νέες ποικιλίες, με καλύτερα χαρακτηριστικά, αφήνεται στην τύχη οποιουδήποτε του προωθεί νέο υλικό.

Τέλος, με αμφίβολου προέλευσης φυτά και χωρίς απόδειξη καθαρότητας πλίνθοντα και οι εξαγωγές και η χώρα, που ενώ έχει όλα τα προσόντα να πάει μπροστά, κάνει την αξιοπιστία της, προσθέτοντας ένα ακόμη εμπόδιο σε αυτό που όλοι προσδοκούν. **Την ανάπτυξη.**

